

XUQUUQDAADA IYO WAAJIBAADKAAGA QAABILAADA INTA LAGU JIRO NIDAAMKA MAGANGALYADA XADKA

Macluumaadkan adiga ayuu kugu saabsan yahay haddii:

- ✔ waxaad tahay qof weyn (kaweyn 18 sano jir)
- ✔ waxaad codsatay magangalyo caalami ah (sidoo kale loo yaqaan magan-galyo) gudaha Itaalia oo imika waxaad tahay codsade magangalyo caalami ah.

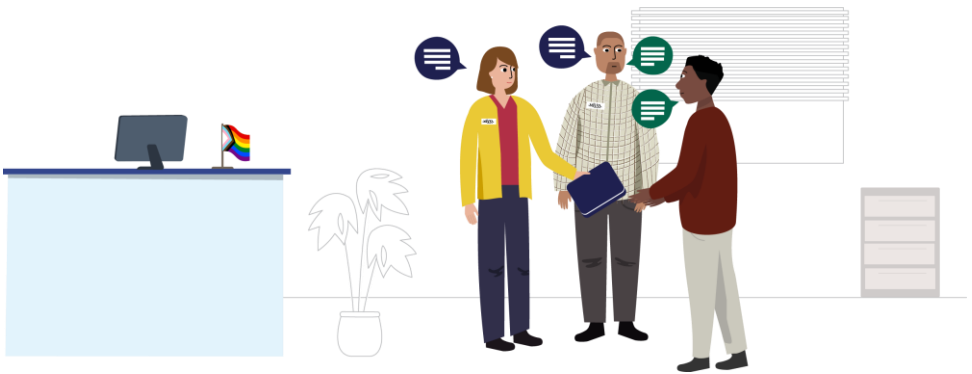
Waa maxay soo-dhaweyn?	3
Halkee ayaad degi doontaa?	6
Maxaad heli doontaa?	7
Xuquuqda daryeel caafimaad	8
Xuquuqda waxbarasho ee carruurta	11
Casharada luuqada iyo tababarka farsamada gacanta	12
Waa Maxay Xuquuqaha Kale Ee Aad Ku Leedahay Halka Aad Degan Tahay?	13
Shuruudaha codsadaha lagu xidhi karo	14
Waa Maxay Waajibaadkaaga Soo Dhaweynta?	15
Maxaa dhacaya haddii aanad u hogaansamin waajibaadkaaga?	16
Maxaa dhacaya haddii aad u safartid waddan EU+ ah oo kale bilaa fasaxa masuuliyiinta?	17
Waxaad ka qaadan kartaa rafcaan maamulka	18
Waxaad heli kartaa caawimo sharci	-
Faahfaahinta meelaha lagala xidhiidhi karo	-

➤ WAA MAXAY SOO-DHAWEYN?

Soo-dhaweyn waa taageerada aad heshid codsade ahaan inta aad sugaysid in masuuliyiintu soo gabogabeeyaan baadhitaanka codsigaaga magangalyada caalamiga ah. Waxa kujira xuquuqaha iyo waajibaadka lagu sharxay buug yarahan.

Ee **Itaalia** masuulka qaabilsan qaabilaada **wasaarada arimaha gudaha waaxda xoriyada bulshada iyo hijrada**. Maamulka ka masuulka ah baadhitaanka codsigaaga magangalyo waa **gudiga deegaanka ama commishanka aqoonsiga megengelyada caalamiga ee itaalia**.

S haqaalaha ayaa ku weydiin doona inaad xaqiijisid oo aad saxeexdid inaad heshay macluumaadka buugan. Weydii shaqaalaha su'aalo haddii wax aannad fahmin.

Adigu waad ku badqaba waddankan.

Inta lagu jiro joogitaankaaga, shaqaalaha [*xaruunta soo dhoweenta*] ayaa kusoo ogeysiin doona adeeggyada soo-dhaweynta iyo caawimada kuu diyaar ah oo kuxidhan xaaladaada.

Waxaad weydiin kartaa haayadaha kale macluumaadka iyo caawimada bilaa lacagta ah. Waxaad ka heli kartaa liiska haayadaha dhammaadka buug yarahan.

Turjumaan ayaa kaa caawin doona inaad la xidhiidhid shaqaalaha ee xaruunta soo dhoweenta oo ku nooshahay . Turjumaanku lama wadaagi doono waxa aad tiraahdid cid kasta oo kale lama qeabsankaro.

Warqadani waxay sharxaysaa xuquuqdaada iyo waajibaadkaaga qaabilaada inta lagu jiro nidaamka magangalyada xadka. Waxaad ka heli kartaa macluumaadka ku saabsan ilaalinta caalamiga ah ee nidaamka magangalyada xadka iyo shuruucda la raacayo buuga kale oo gaara.

Adigu waxaad imika joogtaa kaasoo ah waddan ka tirsan EU+.
Waddamada EU+ waa:

27-ka Dowladdood ee Xubnaha ka ah Midowga Yurub (EU): Austria, Belgium, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Czechia, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Netherlands, Poland, Portugal, Republic of Ireland, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden iyo

4 waddan oo kale: Iceland, Liechtenstein, Norway, Switzerland.

Fiiro gaar ah!

Codsadayaashu waxay leeyihiin xuquuqo iyo waajibaad soo-dhaweyn oo isku mid ah dhammaan waddamada EU+ ah.

Shuruucdani waxay khuseeyaan codsashada magangalyo iyo u safrida waddamada EU+ ee kale.

Waa inaad ka diiwaangelisaa codsiga magangelyo waddanka EU+ ee ugu horreeyay ee aad timid, haddii masuuliyiintu aanay kuu sheegin wax kale.

Kaliya hal waddan oo EU+ ah ayaa ka masuul ah inuu baadho codsigaaga magangalyo. Masuuliyiinta gudaha Itaalia ayaa raaci nidaamka si loo go'aamiyo in wadan EU+ ah kamasuul yahay codsigaaga mangan-galyo.

Waa inaad joogtaa **Itaalia.** Uma safri kartid wadan EU+ oo kale bilaa fasaxa masuuliyiinta. Haddii aad tagtid, waxa jiri doona cawaaqib xun. Nidaamkaaga magangalyada ee **Itaalia** waa la joojin doonaa oo codsigaaga waxa loo tixgalin doonaa in laga noqday ama la diiday. Xuquuqdaada dhaqdhaqaaqa dalka kale ayaa la xaddidi karaa ama waa lagu xidhi karaa oo adeeggyada soo-dhaweynta ayaa la joojin karaa.

▶ HALKEE AYAAD DEGI DOONTAA?

Masuuliyiinta [*commishanka aqoonsiga megengelyada caalamiga*] ayaa go'aamiyey in codsigaaga magangalyada caalamiga ah lagu baadho nidaamka magangalyada xadka.

Inta lagu jiro nidaamkaaga magangalyada xadka **waa innaad degtaa meel gaara oo loogu talagalay.**

Waa innaad raacdaa shuruucda goobtaasi oo joogitaankaaga meeshaasi gaarka ah waxa laga [*yaabaa*] loo hubin doonaa joogto.

Masuuliyiinta [*prefattuurada*] waa innay kuugusoo sheegaan go'aanka si aad u degtid meesha laguugu talagalay qoraal ahaan luuqad aad fahmaysid. Waa innay kuu sheegaan xuquuqdaada, waajibaadkaaga iyo cawaaqib xumada ka dhalan karta haddii aadan ixtiraamin go'aanka.

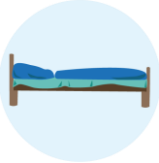

Waxaad rafcaan ka qaadan kartaa go'aanka ku saabsanmeesha aad degaysid ee laguu asteeyey.

Waxaad weydiin kartaa masuuliyiinta [*prefattuurada*] haddii aad joogi kartid meel kale muddo kooban xaalo reeban oo gaara. Masuuliyiintu waxay ansixin karaan codsigaaga ama ma oggolaan karaan. Haddii codsigaaga la diido, waad racfaan ka qaadan kartaa go'aankan.

MAXAAD HELI DOONTAA?

Inkastoo maamulku baadho codsigaaga magangalyo caalami ah, iyadoo ay ku xidhan tahay xaaladaada shakhsi iyo dhaqaale, waxaad heli doontaa:

- hoy

- agabka nadaafada gaarka ah

- cunto

- dhar

- lacag aad u isticmaasho kharashaadka maalinlaha ah

XUQUUQDA DARYEEL CAAFIMAAD

Maamulku waxay hubin doonaan inaad heshay **daryeelka caafimaad ee daruuriga ah**. Tani waxa kujiri kara tusaale, booqashooyinka kalkaaliso ama dhakhtar, baadhitaanka xanuunada darran iyo xaaladaha lala noolaado cudur, daaweynta uu qoray dhakhtar iyo caawimada caafimaadka maskaxda.

Haddii aad leedahay dhibaato caafimaad, u sheeg shaqaalaha.

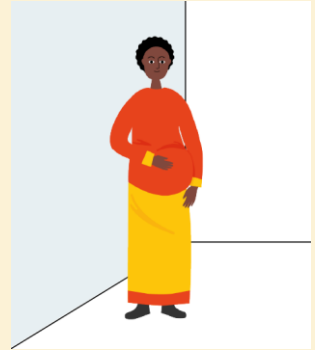
Haddii aad la kulanto xaalad caafimaad oo u baahan gargaar degdeg ah ama dhaawac u baahan daaweyn degdeg ah, u sheeg shaqaalaha.

Waxa aad/mustaqbalka [dooran] kartaa hubinta caafimaad ee dhakhtar ama kalkaaliso. Waxay hubin doonaan caafimaadkaaga waanay ku caawin doonaa. Waxay ku weydiin karaan/doonaan [dooro] su'aalo ku saabsan xanuunadaada hadda ama hore, diiwaankaaga talaalka iyo wixii daaweyn ah ee aad qaadanaysid.

Waxay ku weydiin karaandoonaandoorosidoo kale wixii dhaawac ah, xanuun ah, duruufo ama welwel ee aad qabtid.

Waxaad xaq u leedahay inaad hesho taageero gaar ah haddii aad leedahay baahiyo gaar ah.

Wargali shaqaalahaaga haddii:

- aad dhaawacan tahay ama xanuunsanayso
- aad uur leedahay ama aad u malaynayso inaad uur leedahay
- waxaad leedahay xubno qoyskaaga ka mid ah oo u baahan caawimo gaar ah
- Waxaad qabtaa naafanimo (tusaale ahaan, dhaqdhaqaaq xaddidan, maqalka oo daciif ah, ama aragga oo liita)
- aad si joogto u dareento cadho badan, welwelsan tahay ama walaacsan tahay, seexan weydo ama aad waajahayso fikirro xun
- waxaad la ildaran tahay dhibaato ama jirdil hore
- aad dareento inaanad ammaan ahayn, dhibtoonayso ama aad ka baqayso qof, ha ahaado qof ajnabi ah ama qof aad taqaan
- lagugu qasbay ama lagugu qasbayo inaad samayso waxyaabo aadan rabin
- aad dareento inaanad badqabin sababtoo ah diintaada, qofka aad jeceshahay, sida aad u labisato ama u dhaqanto

Taageerada gaarka ah kaliya waxa lasiin karaa marka shaqaalaha xaruunta soo dhoweenta ogyihiin baahiyahaaga gaarka ah.

Shaqaalaha gaarka ah ee xaruunta soo dhoweenta oo aad ku nooshahay sida sooshalka ama dhakhaatiirtamaanka ayaa ku weydiin doona su'aalo si ay:

- u qiimeeyaan **baahiyahaaga gaarka ah**
- u aqoonsadaan **nooca taageerada gaarka ah ee kugu habboon.**

Tan waxa loo yaqaanaa **qiimaynta dayacaada/ qiimaynta adeegyada gaarka ah** [ama qiimeenta baahidaada guud].

Turjumaan ayaa kaa caawin doonaa inuu kugula xidhiidho luuqad aad fahmayso, haddii ay daruuri tahay.

Had iyo jeer la xidhiidh shaqaalaha ee [xaruunta soo dhoweenta] shaqaalaha MS ayaa habaynaysahaddii aad u baahan tahay taageero gaar ah.

Waxaad taageeradan heli doontaa ilaa inta ay maamulku u arkaan inaad u baahan tahay. [maamulka xaruunta soo dhoweenta ayaa habeyn; waxaa dhici karta in shuruudo ka faa'iido badan lagu dabaqo]

Waxaad aamini kartaa dhakhtarka, kalkaaliyaha iyo shaqaalaha gaarka ah oo si xoriyad ah ula hadal iyaga. Dhammaan macluumaadka waa la asturi doonaa, taasoo macneheedu tahay lalama wadaagi doono dadka kale iyadoon lagaala heshiin.

Kaliya waxa ka reeban marka noloshaada ama nolosha qof kale ay halis ku jirto.

XUQUUQDA WAXBARASHO EE CARRUURTA

Dhammaan carruurta, wiilasha iyo gabdhaha, kayar 18 sano jir [*xaruunta soo dhoweenta ayaa habaynaysa*] waxay xaq u leeyihiin waxbarashada.

Waxay heli doonaan taageero ay ka mid yihiin fasallada luuqadda.

EE Itaalia, dhammaan carruurta u dhaxaysa 6 iyo 16 *sano* sano jirka ah waa inay dhigtaan dugsii.

Waalidiinta waxa waajib ku ah inay carruurtooda dugsiga u diraan.

➤ WAA MAXAY XUQUUQAHA KALE EE AAD KU LEEDAHAY HALKA AAD DEGAN TAHAY?

- **Innaad ilaalisid badqabka:** qofna, xataa shaqaalaha, looma oggola inuu kuu hanjabo, caayo, ama dhibaateeyo.

- **Innaad la joogtid saygaaga, xaaskaaga, carruurtaada iyo walaalahaga** kayar 18 ama qaraabo qof weyn ah oo u baahan daryeel joogto ah.
- **La joog qaraabadaada,** haddii aad tahay qof weyn oo u baahan daryeel joogto ah.

- Hel caawimaad **si aad ula xidhiidho** qoyskaaga ooiskuday innaad heshid iyaga, haddii aadan garanayn meesha ay joogaan.

Waxaad soo gudbin kartaa cabasho rasmi ah haddii aad aaminsan tahay in:

- Mid ka mid ah shaqaalaha uu ku hanjabay, ku aflagaadeeyay, ama ku waxyeelleeyay.
- **xaruunta soo dhoweenta**

M asuuliyiinta *xaruunta soo dhoweenta* ayaa kugu wargalin doona sida aad u samaysan karto cabasho rasmi ah.

Mar walba waad weydiin kartaa maamulka, hay'adaha aan dowliga ahayn ama Xafiiska Qaxootiga ee Qaramada Midoobay (UNHCR) si aad u hesho macluumaad dheeri ah.

Fiiro gaar ah! Haddii aadan ixtiraamin go'aanka ku saabsan inaad degtid meeshaas gaarka ah iyo xaddidaadaha lagugu soo rogay, isla markaana ay jirto khatar ah inaad mar kale baxsato, waa laguu xiri karaa.

➤ SHURUUDAHA CODSADE LAGU XIDHI KARO

Xadhig macneheedu waa in lagu geeyo xarun gaara oo aanad si xor ah u socon karin. Masuuliyiintu waa inay haystaan sabab saxa oo ay kugu xidhaan. Waa inay hubiyaan in aan xalkale macquul ah laheyn xaaladaada. Maamulku [booliska] waxay tixgelin doonaan xaaladdaada gaarka ah ka hor inta aysan go'aan gaarin.

Sababaha loo haynayo waxay noqon karaan, tusaale ahaan:

- qodobbada muhiimka ah ee codsigaaga magangalyo (tusaale, aqoonsigaaga) lama xaqiijin karo adigoo lagu hayn.
- maad ixtiraamin waajibaadka inaad degtid goob gaara, waxaana jirta halis inaad baxsatid markale iyo masuuliyiinta oo aan kulasoo xidhiidhi karin
- waxaad heshay go'aan in laguu gudbiyo wadan kale oo EU+ ah kana masuula baadhista codsigaaga magan-galyo waxaana jirta khatar inaad baxsato ah kahor gudbinta
- waxaad keenaysaa halis amni.

haddii lagu hayo, waxaad qaadan kartaa racfaan. Waxaad codsan kartaa caawimo sharci oo bilaasha iyo matalaad.

WAA MAXAY WAAJIBAADKAAGA SOO DHAWEYNTA?

Hoos waxa ah qaar kamida waajibaadka ay tahay inaad u hogaansantid.

Raac shuruucda waddankan.

Joog *[magaca waddankaoo* ha u safrin dal kale oo EU + ah adigoo helin oggolaanshaha maamulka.

Haka tagin bilaa fasax goobta gaarka ah ee ay masuuliyiintu ku yidhaahdeen waa inaad degtid.

Si dhammaystiran ula shaqee maamulkamagaca *maamulka ama ku daa maamulka guud si ay u muujiyaan in codsadayaashu ay tahay inay la shaqeeyaan dhammaan maamulka.* oo raac tilmaamahooda.

Ixtiraam xeerarka goobta aad degtid doontaan.

Ixtiraam dadka kale ee degan, shaqaalaha iyo shakhsiyaadka kale.

Ogeysii masuuliyiinta waxyaabaha ku saabsan khayraadka maaliyadeed.

Ku wargali maamulka *magaca maamulka* waxyaabaha ku saabsan macluumaadkaaga halka lagala soo xidhiidhayo (lambarka taleefanka, iimaylka), iyo wixii isbeddel ah, si ay mar walba kuula soo xidhiidhi karaan.

Qaybgal koorsooyinka waajibka ah ee iskudhafka ah ee ay go'aamiyeen maamulka.

MAXAA DHACAYA HADDII AANAD U HOGAANSAMIN WAAJIBAADKAAGA?

Maamulka [*prefattuurada*] waxay qiimeyn doonaan xaaladdaada waxaana laga yaabaa inay go'aamiyaan in la dhimo ama la joojiyo nooc ka mid ah taageerada. Maamulka [*prefattuurada*] waxay kuugu soo gudbin doonaan go'aankaas qoraal ahaan waxayna caddeyn doonaan taageerada ay dhimayaan ama joojinayaan.

Fiiro gaar ah!

Waxaad heli kartaa caawimo yar, tusaale ahaan, haddii:

- waxaad tagtaa bilaa fasax goobta ay masuuliyiintu ku yidhaahdeen waa inaad joogtaa
- aanad la shaqeyn maamulka
- aad ka been sheegtid meelaha dhaqaale kaasoo galo
- aad jabisid shuruucda goobta aad degan tahay
- aanad kaqeybgalin casharada waajibka ah
- waxaad ka tagtay dalkan bilaa fasax oo waxa lagugu celiyey dalkan.
- waxaad marhoreba codsatay magangalyada waddan EU+ oo kale waanad ka tagtay waddankaasi.

Waxaad waayi kartaa caawimada aad helaysid

ihaddii aad noqotid rabshadle, haddii aad u hanjabtid dadka kale ama haddii aad jabisid sharciga goobta aad adigu degan tahay markasta ama si darran. Xaaladani, booliiska ayaa sidoo kale la wici karaa si ay u farogaliyaan.

Fiiro gaar ah! Haddii aanad ixtiraamin waajibaadka ah innaad degtid goobta gaarka iyo xannibaadaha lasoo rogay, oo ay masuuliyiintu ka baqaan innaad baxsatid marlabaad:

- waa lagu xidhi karaa
- Nidaamkaaga magangalyada ee waa la joojin doonaa oo codsigaaga waxa loo tixgalin doonaa in laga noqday ama la diiday. Tani waxay ka dhigan tahay inaad waayi karto xaaladdaada codsade ilaalinta caalamiga ah iyo dhammaan xuquuqaha la xidhiidha.

➤ MAXAA DHACAYA HADDII AAD U SAFARTID WADDAN EU+ OO KALE BILAA FASAXA MASUULIYIINTA?

Gudaha Itaalia:

- Nidaamkaaga magangalyada ee waa la joojin doonaa oo codsigaaga waxa loo tixgalin doonaa in laga noqday ama la diiday.

Waddanka EU+ ee aad u safartay bilaa fasax:

- masuuliyiintu waxay go'aansan karaan inay kugusoo celiyaan waddanka aad ka tagtay bilaa fasax

Laga bilaabo marka maamulku kugusoo wargeliyaan go'aanka lagu celinayo, waxaad waayi doontaa xuquuqaha qaarkood, tusaale ahaan:

- ma heli doontid adeeggyo badan iyo noocyada caawimo
- laguuma oggolaan doono inaad ka shaqayso
- laguuma oggolaan doono inaad kaqeybgashid casharada luuqada ama casharo lagu barto xirfado cusub.

WAXAAD KA QAADAN KARTAA RAFCAAN GO'AANKA MAAMULKA

Haddii masuuliyiintu [*prefatuura*] go'aamiyaan inay xaddidaan xuquuqdaada codsade ahaan oo aad aamisan tahay in tani tahay cadaallad daro, **waxaad ka qaadan kartaa rafcaan go'aanka.**

Waxaad ka qaadan kartaa rafcaan haddii maamulka *prefattuura* ay go'aamiyaan:

- si loo yareeyo ama loo joojiyo caawimada soo-dhaweynta ee lagu siiyey
- in aannay ansixin codsigaaga innaad si kumeelgaadha uga tagtid meesha gaarka ee lagu aasteeyey
- lagugu waajibiyey innaad degtid goob gaara oo lagu aasteeyey
- si lagu xidho

Haddii aad u safartay waddan EU+ oo kale bilaa fasaxa masuuliyiinta oo aad wayday xuquuqo soo-dhaweyn gaara halkaasi, waxaad kaga qaadan kartaa rafcaan go'aankan dalkaasi.

Marka masuuliyiinta [*prefattuura*] ee itaalia go'aamiyaan inay yareeyaan ama joojiyaan caawimada soo dhaweynta ee lagu siiyey sababtoo ah xaalado lagu sharxay bogga 16, boggawaxaad leedahay xuquuqo gaara. Tusaale ahaan, waxaad awoodi doontaa inaad la kulantid dhakhtar ama kalkaaliye, kaalmo caafimaad, waxoogaa taageero ah *MS waxay ku dari tusaale, cuntoiyo* goob aad seexatid oo ay go'aamiyeen maamulku.

Nooca caawimada waxay ku xidhnaan doontaa xaaladahaaga iyo baahiyahaaga gaarka ah.

Marka maamulka waddan EU+ oo aad u safartay bilaa fasax go'aamiyo inuu joojiyo caawimada soo-dhaweynta lagu siiyey, nooca caawimada aad wali heli doontaa waxay ku xidhnaan doontaa xaaladaada iyo baahiyahaaga gaarka ah.

➤ WAXAAD HELI KARTAA CAAWIMO SHARCI

Haddii aad rabtid inaad rafcaan ka qaadatid go'aanka maamulka si loo xaddido xuquuqdaada soo-dhaweynta kahor garsoore, waxaad heli kartaa doontaa caawimo sharci oo bilaash ah iyo matalaad, ku xidhan xaaladaada.

Tani macneheedu waa in lataliye sharci ku caawin doono. Lataliyayaasha ama looyarada sharci ayaa ku siiya caawimo sharci kahor garsoore, difaaca danahaaga oo ka madaxbanaan maamulka iyo garsooraha.

Waxaad sidoo kale la tashan kartaa lataliye sharci ama looyar adigu aad isku qabto kharashkiisa.

Maamulka [*xaruunta soo dhoweenta*] ayaa kusoo ogeysiin doona sida looga qaato rafcaan go'aanka

Waxaad markasta weydiin kartaa masuuliyiinta, haayadaha aan dawliga ahayn ama UNHCR wixii macluumaad muhiima, oo ay kujiraan caawimada sharci iyo matalaada bilaashka ah.

QORAALADAYDA

Buug-yarahan waxaa loogu talagalay ujeedooyin macluumaad oo keliya. Isagu ma abuuru xuquuq iyo waajibaad midna. Wakaalada Midowga Yurub ee Magangalyada (EUAA) ayaa soo diyaarisay qaybta ugu weyn ee qoraalkan, waxaana EUAA oo keliya u oggolaan kara in la daabaco ama wax laga beddelo buug-yarahan, taas oo loogu talagalay dalalka xubnaha ka ah Midowga Yurub. EUAA mas'uul kama aha saxnaanta, nuxurka, dhammaystirka, sharcinimada ama kalsoonida macluumaadka ku jira buug-yarahan ee ay ku dareen dalalka xubnaha ka ah Midowga Yurub ama cid kale oo mas'uul ah. EUAA iyo cid kasta oo ku shaqaysa magaca EUAA midna mas'uul kama aha isticmaalka laga yaabo in laga sameeyo macluumaadka ku jira buug-yarahan.